

«Teşkilatlanma ve genel müzakere hakkı prensiplerinin uygulanmasına mütaallik 98 numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesi» nin onanması hakkında kanun tasarısı ve Çalışma Komisyonu raporu (1/183)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71-1958, 6-1520

7 . V . 1951

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının 1949 yılında Cenevre'de akdettiği 32 nci toplantısında kabul edilmiş olan «Teşkilatlanma ve genel müzakere hakkı prensiplerinin uygulanmasına mütaallik 98 numaralı sözleşmenin onanması hakkında Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 11 . IV . 1951 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçe ve ilişkileriyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
A. Menderes

Milletlerarası Çalışma Konferansının 1949 yılında Cenevre'de akdedilen 32 nci toplantısında kabul edilen Teşkilatlanma ve kolektif müzakere hakkı prensiplerinin uygulanmasına mütaallik 98 No.lu Milletlerarası Çalışma Sözleşmesinin gerekçesi

Sözleşmenin hedefi bir sendikaya üye olmak veya üye olmamaktan ötürü işçilerin işe alınmasında veya işten çıkarılmasında farklı muamelelere tâbi tutulmamaları ve gerek işçi gerek iş veren sendikalarının kuruluş ve faaliyetlerinde birbirlerine her hangi bir şekil ve vasıta ile müdahale etmemelerini sağlamaktır.

Sözleşme 16 maddeden terekküp eylemekte olup 6 maddesi esasa 10 maddesi şekle taallâk eylemektedir.

Madde 1 : 1. İşçiler çalıştırma hususunda malik oldukları sendika hürriyetini ihlâl edecek fark gözetici her türlü harekete karşı tam bir himayeye mazhar olacaklardır.

2. Böyle bir himaye gereğince bir işçinin çalıştırılmasını bir sendikaya girmemesi veya bir sendikadan çıkması şartına tâbi kılmak; bir sendikaya üye olmak yahut sendika faaliyetlerine çalışma saatleri dışında ve iş verenin muvafakati ile de çalışma saatleri içinde iştirak etmiş olmak, işçinin işinden çıkarılmasına veya başka şekillerde izrar edilmesine bir sebep teşkil edilemeyecek ve bu gibi fark gözetici hallerde işçi gerekli himayeyi görecektir. Esasen 5018 numaralı İşçi ve İş Veren Sendikaları ve Sendika Birlikleri hakkındaki Kanunun 9 ncu maddesinin ikinci fıkrasında bu prensip kabul edilmiş bulunmakta ve «hiçbir kimse her hangi bir sendikaya üye olmaya veya olmamaya veyahut üyelikten çekilmeye veya çekilmemeye zorlanamaz» denilmektedir.

Madde 2 : İşçi ve iş veren teşekkülleri kuruluşlarında, işleyişlerinde ve idarelerinde birbirlerine karşı müdahale hareketlerinde bulunmaya teşebbüs eyledikleri takdirde müdahaleye mâruz teşekkül tam bir himayeden faydalanacaktır.

Bir işçi teşekkülünü bir işverenin veya bir iş veren teşekkülünün kontrolüne tâbi kılmak ve iş veren veya iş veren teşekküllerinin nüfuzlarına girecek işçi teşekküllerinin ihdasını tahrik etmek veya bu gibi teşekkülleri malî vasıtalarla veya başka bir şekilde desteklemek bu maddeye göre müdahale hareketlerinden sayılacaktır. Bundan maksat meslek teşekküllerinin hakiki mahiyetlerine hanel getirmemek ve bir tarafın gayesine vasıta olmamasını sağlamaktır.

Madde 3 : Bu madde bundan evvelki maddelerde tarif olunan teşkilâtlanma hakkına riayet edilmesini sağlamak üzere icabettiği takdirde millî şartlara uygun teşekküller kurulmasını âmirdir. Memleketimizde böyle bir teşekkülün kurulmasına lüzum bulunmamaktadır. Teşkilâtlanma hakkına riayet ve vâkı olacak müdahalelerin önlenmesi mevcut ilgili makamlarca sağlanabilecektir.

Madde 4 : Çalıştırma şartlarını ihtiyari müzakereler yoluyla tanzim etmek üzere işçi ve iş veren teşekkülleri arasında genel sözleşmelerin ihtiyari müzakere usullerinin geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlamak için icabette ise Millî şartlara uygun gerekli tedbirler alınacaktır. Mevzuatımız ihtiyari müzakereler yolu ile ve işçilerle iş verenler arasında çalışma şartlarını tesbit etmek üzere genel sözleşmeler akdedebileceğini derpiş eylemektedir. Borçlar Kanununun 316 nci maddesinde iş sahibi kimselerin veya cemiyetlerin, işçilerle veya cemiyetleriyle yaptıkları mukavelede hizmete mütaallik hükümler vaz'olunabilir denildiği gibi 5018 sayılı Kanunun 4 nci maddesi de işçi ve iş veren sendikalarının üyeleri adına genel sözleşmeler akdedebileceklerini tasrih eylemektedir.

Madde 5 : Bu maddenin birinci fıkrası bu sözleşme de derpiş olunan teminatın silâhlı kuvvetlere ve zabıta kuvvetlerine ne ölçüde uygulanacağı millî mevzuatla tâyin edilecektir demektir. Bu ölçüyü tâyinde millî mevzuat tamamiyle serbest olup hiçbir kayda tâbi değildir. Yani bu ölçü sıfır da olabilir. Binaenaleyh silâhlı kuvvetler ve zabıta kuvvetleri bakımından burada bizi bağlayıcı bir hüküm karşısında bulunmamaktayız.

Maddenin ikinci fıkrası Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı Anayasasının 19 nci maddesinin 8 nci paragrafında yazılı prensiplere uygun olarak bu sözleşmenin bir üye tarafından onanması, silâhlı kuvvetlerle zabıta kuvvetleri mensuplarına evvelce bir kanun, karar ve teamülle tanınmış haklara bir hanel getirmeyeceğini belirtmektedir. Yani bu Sözleşme hükümleri daha ileri müktesep hakları ihlâli tazammun etmemektedir.

Madde 6 : Bu Sözleşme Devlet memurları durumları ile ilgili olmayıp onların millî mevzuatla tesbit edilmiş olan haklarına veya statülerine bir hanel getirmeyecektir.

Madde 7, 8 : Bu maddeler Sözleşmenin Milletlerarası Çalışma Bürosunca tesciline ve tescilden on iki ay sonra onayan üye memleket hakkında yürürlüğe gireceğine dairdir.

Madde 9, 10 : Bu maddeler, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı Anayasasının 35 nci maddesi gereğince vesayet altındaki topraklara malik üye memleketler bu Sözleşmeyi bahis mevzuu topraklara ne şekilde uyguluyacaklarına dair olup memleketimizi doğrudan doğruya ilgilendirmemektedir.

Madde 11, 16 : Tamamiyle şekle ait mütat maddelerden ibaret olan bu maddeler Sözleşmenin feshine, yürürlüğe girmesine, tatbikat hakkında Milletlerarası Çalışma Bürosunca hazırlanacak on yıllık raporlara, Sözleşmenin ne şekilde tamamen veya kısmen tadil edileceğine dair hükümleri ihtiva eylemektedir.

Netice : Sözleşmenin koymuş olduğu hükümler mevzuatımıza uygundur. Tarafımızdan tasdik edilmesi için kanuni bir mâni bulunmadığından hem milletlerarası bir vecibeyi yerine getirmek hem de işçi ve iş veren sendikalarının birbirlerinin kuruluş ve faaliyetlerine müdahale edememelerini sağlamak bakımından tasdikı faydalıdır.

Çalışma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Çalışma Komisyonu

Esas No. 1/183

Karar No. 14

25 . VII . 1951

Yüksek Başkanlığa

Teşkilatlanma ve genel müzakere hakkı prensiplerinin uygulanmasına mütaallik 98 numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesinin onanmasına dair olan kanun tasarısı komisyonumuzca havale edilmiş olup, komisyonumuzun 13 . VII. 1951 günü birleşiminde Bakanlıklar temsilcilerinin de iştirakiyle müzakeresi yapılmıştır.

Sözleşmenin hedefi sendikaya üye olup, olmamaktan mütevellit işçilerin, işçilerin işe alınmasında veya işten çıkarılmasından farklı muamelelere tâbi tutulmalarını, gerek işçi ve gerek iş veren sendikalarının kuruluş ve faaliyetlerinde birbirlerine her hangi bir şekil ve vasıta ile müdahale etmemelerini sağlamaktadır. Sözleşmenin koymuş olduğu hükümler millî mevzuatımıza tamamen uygun olup aynı zamanda işçi ve iş veren sendikalarının birbirlerinin kuruluş ve faaliyetlerine müdahale etmemelerini sağlaması ve bu sahadaki faaliyetlerimizi

daha rasyonel bir hale getirmesi bakımından memleketimiz için faydalı olacağı kanaatiyle ve yeni Sendikalar Kanunu hazırlanırken, Hükümetin bu sözleşmenin hükümlerini göz önünde bulundurması temennisiyle tamamlanışlarıyla ittifakla kabul edildi.

Kamutayın tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Çalışma Ko. Baş.

Manisa

Dr. N. Körez

Burdur

M. Erkazancı

İstanbul

A. Topçu

Kırşehir

H. S. Erkut

Giresun

D. Köymen

İstanbul

S. Yürüten

Urfa

F. Ayalp

Bu rapor sözcüsü

Zonguldak

S. Başol

İstanbul

İ. Altınel

Kastamonu

F. Keçecioglu

İmzada bulunamadı

Zonguldak

A. Boyacıgiller

İmzada bulunamadı

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

«Teşkilâtlanma ve genel müzakere hakkı prensiplerinin uygulanmasına mütaallik 98 numaralı Sözleşme» nin onanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Genel Konferansı tarafından, 1949 yılındaki Cenevre toplantısında kabul edilmiş olan «Teşkilâtlanma ve genel müzakere hakkı prensiplerinin uygulanmasına mütaallik 98 numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesi» onanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	Başbakan Yardımcısı
<i>A. Menderes</i>	Devlet Bakanı
	<i>S. Ağaoğlu</i>
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
	<i>R. Nasuhioğlu</i>
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>H. Köymen</i>	<i>H. Özyörük</i>
Dışişleri Bakanı	Maliye Bakanı
<i>F. Köprülü</i>	<i>H. Polatkan</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>T. İleri</i>	<i>K. Zeytinoglu</i>
Eko. ve Ticaret Bakanı	Sa. ve So. Y. Bakanı
<i>Muhlis Ete</i>	<i>Dr. E. H. Üstündağ</i>
G. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>R. S. Burçak</i>	<i>N. Ökmen</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı
<i>S. Kurtbek</i>	<i>N. Özsan</i>
İşletmeler Bakanı	
<i>Hakkı Gedik</i>	

ÇALIŞMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

«Teşkilâtlanma ve kolektif müzakere hakkı prensiplerinin uygulanmasına mütaallik 98 numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesi» nin onanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Genel Konferansı tarafından, 1949 yılındaki Cenevre toplantısında kabul edilmiş olan «Teşkilâtlanma ve kolektif müzakere hakkı prensiplerinin uygulanmasına mütaallik 98 numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesi» onanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

TEŞKİLÂTLANMA VE KOLEKTİF MÜZAKERE HAKKI PRENSİPLERİNİN UYGULANMASINA MÜTAALLİK 98 NUMARALI MİLLETLERARASI ÇALIŞMA SÖZLEŞMESİ

Milletlerarası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu tarafından Sanfransisko'ya davet edilerek orada 18 Haziran 1949 da 32 nci toplantısını yapan Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı Genel Konferansı, toplantı gündeminin dördüncü maddesini teşkil eden, teşkilâtlanma ve kolektif müzakere hakkı prensiplerinin uygulanmasına mütaallik muhtelif teklifleri kabul etmeye, bu tekliflerin milletlerarası bir Sözleşme şeklini almasına karar verdikten sonra, bin dokuz yüz kırk dokuz yılı Temmuzun birinci günü, Teşkilâtlanma ve Kolektif Müzakere Hakkına dair 1949 Sözleşmesi adını taşıyacak olan aşağıdaki Sözleşmeyi kabul eder:

Madde — 1.

1. İşçiler çalışma hususunda sendika hürriyetine halel getirmeye mâtuf her türlü hak gözetici harekete karşı tam bir himayeden faydalanacaktır.

2. Böyle bir himaye bilhassa,

a) Bir işçinin çalıştırılmasını, bir sendikaya girmemesi veya bir sendikadan çıkması şartına tâbi kılmaz;

b) Bir sendikada üye olması yahut çalışma saatleri dışında veya iş verenin muvafakati ile çalışma saatlerinde sendika faaliyetlerine iştirak etmesinden dolayı bir işçiyi işinden çıkarmak veya başka suretle onu ızzar etmek; maksatları güden hareketlere mütaallik hususlarda uygulanacaktır.

Madde — 2.

1. İşçi ve iş veren teşekkülleri, gerek doğrudan doğruya, gerek mümessilleri veya üyeleri vasıtasıyla, birbirlerinin kuruluşları, işleyişleri ve idarelerine müdahalede bulunmalarına karşı gerekli surette himaye edileceklerdir.

2. Bilhassa işçi teşekküllerini bir iş verenin veya bir iş veren teşekkülünün kontrolüne tâbi kılmaya, bir iş verenin veya bir iş veren teşekkülünün kendi nüfuzu altına alınmış işçi teşekkülleri ihdasını tahrik etmeye, veya işçi teşekküllerini malî yollarla veya başka bir şekilde desteklemeye mâtuf tedbirler, bu maddedeki mânasiyle müdahale hareketlerinden sayılır.

Madde — 3.

Bundan önceki maddelerde tarif olunan «Teşkilâtlanma hakkı» na riayet edilmesini sağlamak üzere icabettiği takdirde millî şartlara uygun teşkilât kurulacaktır.

Madde — 4.

Çalışma şartlarını kolektif mukavelelerle tanzim etmek üzere iş verenler veya iş veren teşekkülleriyle işçi teşekkülleri arasında ihtiyari müzakere usulünden faydalanılmasını ve bu usulün tam bir surette geliştirilmesini teşvik etmek ve gerçekleştirmek için lüzumu halinde millî şartlara uygun tedbirler alınacaktır.

Madde — 5.

1. Bu Sözleşmede derpiş olunan tazminatın ne gibi hallerde silâhlı kuvvetler ve zabıta kuvvetlerine hangi ölçüde uygulanacağı millî mevzuatla tâyin edilecektir.

2. Bu Sözleşmenin bir üye tarafından onanması bu Sözleşmede derpiş edilen teminatı silâhlı kuvvetlere ve zabıta kuvvetleri mensuplarına veren mevcut bir kanuna, karara ve teamüle veya anlaşmaya, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı Anayasasınının 19 ncu maddesinin 8 nci paragrafında yazılı prensipler gereğince, halel getirmez.

Madde — 6.

Bu Sözleşme, Devlet memurlarının durumları ile alakalı değildir, ve hiçbir surette, onların haklarına veya statülerine halel getirmez.

Madde — 7.

Bu Sözleşmenin resmi onama belgeleri Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne gönderilecek ve onun tarafından tescil edilecektir.

Madde — 8.

1. Bu Sözleşme, onama belgeleri Genel Müdür tarafından tescil edilmiş olan Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı üyelerini ilzam eder.

2. Bu Sözleşme, iki üyenin onama belgeleri Genel Müdür tarafından tescil edildikten ancak on iki ay sonra yürürlüğe girer.

3. Bu Sözleşme, onu sonradan onayan üyeler için onama belgesinin tescil edilmesinden on iki ay sonra yürürlüğe girer.

Madde — 9.

1. Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı Anayasasının 35. maddesinin 2. fıkrasına uygun olarak, Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne gönderilecek olan beyanların şu hususları bildirmesi lâzımgelir :

a) İlgili üyenin sözleşme hükümlerinde hiçbir değişiklik yapılmadan uygulanacağını taahhüt ettiği ülkeler;

b) Sözleşme hükümlerinde değişiklikler yapılarak uygulanacağını taahhüt ettiği ülkeler, ve bu değişikliklerin nelerden ibaret olduğu;

c) Sözleşmenin uygulanamayacağı ülkeler ve bu gibi hallerde sözleşmenin uygulanmamasının sebepleri;

d) Sözleşme hakkındaki kararını vaziyetin daha ziyade tetkikına kadar talik ettiği ülkeler.

2. Bu maddenin birinci fıkrasının a) ve b) bentlerinde zikrolunan taahhütler, onamanın ayrılmaz kısımları olarak sayılacak ve aynı sonuçları doğuracaktır.

3. Her üye bu maddenin 1. fıkrasının b, c) ve d) bentleri gereğince, daha evvel yapmış olduğu beyanda mevcut ihtirazi kayıtların hepsinden veya bir kısmından, yeni bir beyan ile vazgeçebilecektir.

4. Her üye, II. madde hükümlerine uygun olarak, bu sözleşmenin feshedebileceği devreler zarfında, Genel Müdüre, daha evvelki herhangi bir beyanın hükümlerini herhangi bir bakımdan değiştiren ve belirli ülkelerdeki durumu bildiren yeni bir beyan gönderebilecektir.

Madde — 10.

1. Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı Anayasasının 35. maddesinin 4. ve 5. fıkrası uyarınca, Genel Müdüre gönderilen beyanlar, sözleşme hükümlerinin ülkede değişikliklerle mi yoksa değişiklik yapılmadan mı uygulanacağını bildirmelidir; beyan, sözleşme hükümlerinin değişiklikler kaydıyla uygulanacağını bildirdiği zaman, bu değişikliklerin nelerden ibaret olduğunu belirtmelidir.

2. İlgili üye yahut üyeler veya milletlerarası makam, daha evvelki bir beyanla bildirilen değişikliği ileri sürmek hakkından daha sonraki bir beyanla tamamen veya kısmen vazgeçebilecektir.

3. İlgili üye yahut üyeler veya milletlerarası makam, 11. madde hükümlerine uygun olarak, sözleşmenin feshedebileceği devreler zarfında, Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne, daha evvelki bir beyanın hükümlerini herhangi başka bir bakımdan değiştiren ve bu sözleşmenin uygulanması hususundaki durumu belirten yeni bir beyan gönderebilecektir.

Madde — 11.

1. Bu Sözleşmeyi onayan her üye, onu, ilk yürürlüğe giriş tarihinden itibaren on yıllık bir devre sonunda, Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne göndereceği ve bu müdürün tescil edeceği bir ihbarname ile feshedebilir. Fesih, tescil tarihinden ancak bir yıl sonra muteber olacaktır.

2. Bu Sözleşmeyi onanmış olup da, onu bundan evvelki fıkrada yazılı on yıllık devrenin bitiminden itibaren bir yıl zarfında, bu madde gereğince feshetmek ihtiyarını kullanmayan her üye, yeniden on yıllık bir müddet için bağlanmış olacak ve bundan sonra bu sözleşmeyi, her on yıllık devre bitince, bu maddede derpiş olunan şartlar içinde feshedebilecektir.

Madde — 12.

1. Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürü, Teşkilât üyeleri tarafından kendisine bildirilen bütün onama, beyan ve fesihlerin tescil olunduğunu Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının bütün üyelerine tebliğ edecektir.

2. Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürü, kendisine gönderilen Sözleşmenin ikinci onama belgesinin tescil olunduğunu teşkilât üyelerine tebliğ ederken, bu Sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarih hakkında teşkilât üyelerinin dikkatini çekecektir.

Madde — 13.

Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürü, yukarıki maddeler gereğince, tescil etmiş olduğu bütün onama, beyan ve fesihlere dair tam bilgileri, Birleşmiş Milletler Andlaşmasınının 102. maddesi uyarınca tescil edilmek üzere, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine ulaştıracaktır.

Madde — 14.

Bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden itibaren her on yıllık bir devre sonunda, Milletlerarası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu, bu Sözleşmenin uygulanması hakkındaki bir raporu genel konferansa sunacak ve onun tamamen veya kısmen değiştirilmesi meselesinin konferans gündemine konulması lüzumu hakkında karar verecektir.

Madde — 15.

1. Konferansın bu Sözleşmeyi tamamen veya kısmen değiştiren yeni bir Sözleşme kabul etmesi halinde ve yeni Sözleşme başkaca hükümler ihtiva etmediği takdirde :

a) Tadil edici yeni Sözleşmenin bir üye tarafından onanması keyfiyeti, yukardaki 14. madde nazara alınmaksızın ve fakat tadil edici yeni Sözleşme yürürlüğe girmiş olmak kaydı ve şartı ile, bu Sözleşmenin derhal ve kendiliğinden feshini tazammun edecektir.

b) Tadil edici yeni Sözleşmenin yürürlüğe girmesi tarihinden itibaren bu Sözleşme, üyelerin onanmasına artık açık bulunulmayacaktır.

2. Bu Sözleşme, onu onayıp da tadil edici Sözleşmeyi onanmamış bulunan üyeler için, her halde şimdiki şekil ve muhtevasiyle muteber olmakta devam edecektir.

Madde — 16.

Bu Sözleşmenin Fransızca ve İngilizce metinleri aynı şekilde muteberdir.